

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ
О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО

КАФЕДРА
ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ ТА
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Магдебурзьке право

Освітній ступінь	бакалавр
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014 Середня Освіта (Історія)
Освітньо-професійна програма	Середня Освіта (Історія)
Кількість кредитів	3,5
Рік підготовки, семестр	3 рік, VI семестр
Компонент освітньо-професійної програми	Додаткові навчальні дисципліни, які вивчаються понад обсяги, визначені навчальним планом згідно з розкладом
Дні занять	українська
Мова викладання	щовівторка 11.20–13.00 (304 кабінет, з можливістю дистанційної роботи на платформах ZOOM та Google-class).
Консультації	кандидат історичних наук, доцент Доманова Ганна Сергіївна
Викладачі	E-mail: an_and_g@ukr.net
Контакти	

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Магдебурзьке право вважається одним із найпоширеніших середньовічних прав міських громад, яке базувалося на німецьких традиціях. Українські міста долучилися до магдебурзьких традицій, що означало певну правову організацію за західним зразком. Навчальна дисципліна «Магдебурзьке право» охоплює коло питань пов'язаних із зародженням міського права, його поширенням в європейських країнах та особливостями становлення й розвитку в українських містах, знайомить з джерелами магдебурзької правової системи. Врахування історико-правового досвіду українського народу в сфері самоврядування необхідно для удосконалення місцевого самоврядування сучасної Української держави.

Предметом навчальної дисципліни є джерела магдебурзького права, сам процес поширення правової традиції в європейських країнах та містами України, структурні особливості та функціонування органів міського самоврядування.

Програма навчальної дисципліни складається з **двох змістових модулів**:

1. Становлення магдебурзького права в епоху Середньовіччя. Джерела права.
2. Локації міст України XIV–XVII ст.: інтеграція в європейський простір.

Метою викладання навчальної дисципліни «Магдебурзьке право» є формування у здобувачів освіти компетентностей у галузі права, а також високої правосвідомості та підвищення

правової культури, вироблення навичок необхідних для аналізу правових норм та їх застосування на практиці.

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

ЗК 01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 03. Здатність активно вчитися впродовж життя й оволодівати інноваційними стратегіями навчання.

ЗК 04. Здатність виявляти ініціативу, підприємливість, генерувати нові ідеї, визначати та розв'язувати проблеми.

ФК 01. Здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.

ФК 10. Здатність до абстрактного мислення, пошуку, оброблення, аналізу та синтезу інформації з різних джерел.

ФК 11. Здатність обгрунтовано визначати роль України в загальноєвропейських та світових культурних процесах.

ПРН 02. Розуміння значення культури як форми людського існування, здатність цінувати різноманіття та мультикультурність світу і керуватися у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу і співробітництва.

ПРН 09. Здатність продовжувати навчання упродовж життя і вдосконалювати здобуті під час навчання компетентності з високим рівнем автономності.

ПРН 11. Здатність чітко і логічно відтворювати базові історичні знання, оцінювати нові відомості, факти, події та інтерпретації в контексті формування в учнів цілісної історичної картини світу.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

№	Назва теми	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Модуль І.				
Становлення магдебурзького права в епоху Середньовіччя. Джерела права.				
1	Вступ до курсу. Становлення магдебурзького права в Німеччині	2	2	5
2	Дискусійні питання в історіографії міського самоврядування	2	2	5
3.	Джерела магдебурзького права	4	2	10
4.	Німецька колонізація, поширення магдебурзького права	2	4	10
Модуль ІІ.				
Локації міст України XIV–XVII ст.: інтеграція в європейський простір.				
7	Запровадження магдебурзького права в містах Правобережної України	4	4	5
8	Магдебурзьке право в містах Лівобережжя	2	2	5
9.	Функціонування органів міського самоврядування	2	4	5
10.	Магдебурзьке право як джерело кодифікації українського права	2	2	8

	(XVIII – на початку XIX ст.)			
11.	Суд і судочинство за магдебурзьким правом			10
Разом за курс - 105 год		20	22	63

Теми семінарських занять

Модуль I. Становлення магдебурзького права в епоху Середньовіччя. Джерела права.

Тема 1. Поява самоврядування у німецьких містах та запровадження магдебурзького права. (2 год.)

План:

1. Роль міста Магдебург у становленні міського самоврядування. Купецьке право.
2. Порядок формування, структура та компетенція органів самоврядування у Магдебурзі.

Тема 2. Джерела магдебурзького права. «Саксонське зеркало». (2 год.)

1. Загальна характеристика джерел магдебурзького права.
2. Офіційні(автентичні) та неофіційні (джерела магдебурзького права).
3. «Саксонське зеркало» Ейке фон Репкова.

Тема 3. Праці європейських дослідників XVI–XVII ст. із проблем магдебурзького права. (2 год.)

План:

1. Праці Миколи Яскера.
2. Праці Бартоломія Гроїцького та Павла Щербича.
3. Дослідження німецьких авторів (Бенедикт Карцов та ін.).

Тема 4. Поширення міського права в Центрально-Східній Європі. Різновиди магдебурзького права. (4 год.)

План:

1. Поняття «локації» міст.
2. Німецька колонізація і поширення магдебурзького права в Україні.
3. Поширення магдебурзького права містами Німеччини, Польщі, Чехії, Угорщини.
4. Поширення магдебурзького права на теренах Галичини.
5. Особливості функціонування Львівського магістрату.
6. Хелмінське право.

Модуль II. Локації міст України XIV–XVII ст.: інтеграція в європейський простір.

Тема 5. Чинність норм магдебурзького права в українських містах у складі Польського королівства та Великого князівства Литовського. (2 год.)

План:

1. Українські міста у складі ВКЛ: особливості самоврядного статусу.
2. Поширення магдебурзького права в містах Правобережної України.
3. Луцький магістрат: організація самоврядування.

Тема 6. Київськи магістрат: організація, структура, функції. (2 год.)

1. Історіографічні дискусії щодо запровадження магдебурзького права в Києві
2. Особливості функціонування Київського магістрату в польську добу.
3. Взаємини Київського магістрату з представниками державної влади.

Тема 7. Поширення магдебурзького права в містах Лівобережної України. (2 год.)

План:

1. Особливості запровадження магдебурзького права в регіоні.
2. Царські конфірмації та гетьманські універсали (на прикладі міст: Ніжин, Чернігів, Стародуб).
3. Актові книги.

Тема 8. Магістратське правління: структура та функції міського уряду. Взаємини з козацькими управами. (4 год.)

1. Війтівський уряд.
2. Урядовці магістрату та їхні повноваження.
3. Судочинство (на прикладі міст Правобережної України та Чернігово-Сіверщини).
4. Адміністративні функції магістратів.

5. Проблема взаємин з полковими управами та сотенними канцеляріями.

Тема 9. Магдебурзьке право як джерело кодифікації українського права (XVIII ст.).
(2 год.)

1. «Процес краткий приказной...» – практичний посібник і підручник для судових та адміністративних установ.
2. «Права, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р. – визначна пам'ятка українського права.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Багалеї Д. Магдебурское право в Левобережной Малороссии. *Журнал Министерства народного просвещения*. 1892. Ч. CCLXXX. Березень. С. 1–55. URL: <https://runivers.ru/upload/iblock/1c1/280.pdf>
2. Білоус Н. Магістрат і юридики в Києві у XVI – першій половині XVII ст. (соціально-правові взаємини в місті. *Соціум*. 2005. Вип. 5. С. 107–125. URL: <http://history.org.ua/JournALL/socium/5/8.pdf>
3. Білоус Н. Київ наприкінці XV – у першій половині XVII століття. Міська влада і самоврядування : монографія. К : Києво-Могилянська академія, 2008. 360 с. (сайт Інституту Історії України НАН України. Електронна бібліотека). URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-518-450-8/978-966-518-450-8.pdf>
4. Василенко Н. П. Право магдебургское. *Энциклопедический словарь*. Издатели Ф. А. Брокгауз и И. А. Ефрон. СПб.: Типография Акционерного общества Брокгауз-Ефрон, 1898. Т. 24. Режим доступу: http://www.wikiznanie.ru/wikipedia/index.php/Право_магдебургское
5. Гошко Т. Нариси з історії магдебурзького права в Україні XIV – поч. XVII ст. Львів: Афіша, 2002. 255 с.
6. Гошко Т. Правовая локация городов Украины XIV–XVI веков: локационные привилегии. История и историческая память: Межвуз. сб. наук. пр. / Под ред А. В. Гладышева. Саратов: изд-во Саратов. у-та, 2011. Вып. 4. С. 9–36. URL: http://www.sgu.ru/sites/default/files/textdocsfiles/2016/03/21/ist._i_istorich._pamyat_vyp._4.pdf
7. Гошко Т. «Саксонське зеркало» як джерело феодального і міського права. *Записки Наукового товариства ім. Шевченка. Т. ССХVIII. Праці Комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін*. Львів, 2015. С. 128–160. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Hoshko_Tetiana/Saksonske_zertsalo_iak_dzherelo_feodalnoho_i_misko_ho_prava.pdf
8. Заяць А. Магдебурзьке право в містах Правобережної України у XVI – першій половині XVII ст. *Збірник наукових праць: «Ефективність державного управління»*. 2009. Вип. 18/19. URL: <http://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/01/text18.pdf>
9. Капраль М. Національні громади Львова XIV–XVIII ст. (соціально-правові взаємини). Львів: ЛНУ ім. І. Франка, Львівське відділення Ін-ту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. 2003. 440 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kapral_Myron/Natsionalni_hromady_Lvova_XVIXVIII_st_sotsialno-pravovi_vzaiemyny.pdf?
10. Кобилецький М. М. Бартоломій Гроїцький та його дослідження магдебурзького права. *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. 2007. Вип. 44. С. 90–96. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/LVIV/visnyk_44.pdf
11. Кобилецький М. М. Магдебурзьке право в Києві після національно-визвольної війни. *Правова держава. Спецвипуск*. 2007. № 39. С. 129–136.
12. Кобилецький М. Магдебурзьке право в Україні (XIV – перша половина XIX ст.) : Історико-правове дослідження. Львів: ПАІС, 2008. 406 с.
13. Кобилецький М. М. Поширення Магдебурзького права на українських землях Великого князівства Литовського. *Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. Одеська національна юридична академія*. 2009. Вип. 49. С. 49–53.
14. Кобилецький М. М. Магдебурзьке право в Україні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 3–1. URL: http://www.pap.in.ua/3-1_2013/1/Kobyletskyi%20M.M..pdf

15. Кобилецький М. М. Магдебурзьке право як джерело рецепції римського права в Україні. *Право України*. 2007. № 8. С. 121–125.
16. «Права, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р. / Упорядник та автор нарису К.А. Вислобоков. Київ, 1997. URL: <http://archeos.org.ua/wp-content/uploads/2013/12/Права-за-якими-судиться-малоросійський-народ.pdf>
17. Резніков А. В. Географія поширення та джерела магдебурзького права. *Магдебурзьке право: українські варіації на тему європейських традицій (історико-правовий нарис)*. Луганськ, 2006. URL: <http://ukr.vipreshebnik.ru/istoriya-derzhavi-ta-prava/40-geografiya-poshirennya-ta-dzherela-magdeburzkogo-prava.html>
18. Ткаченко А. Магдебурзьке право на теренах українських земель: світоглядно-правові засади. *Збірник наукових праць*. 2014. Вип. 7. С. 129–139.

Допоміжна література

1. Береза О. Магдебурзьке право в Україні та його значення для розвитку місцевого самоврядування (на прикладі Львова). *Збірник наукових праць «Ефективність державного управління»*. 2014. Вип. 40. С. 91–98.
2. Білоус Н. Луцьке вйтівство в XV – XVII ст.: характери ка інституту та персоналії урядників. *Український історичний журнал*. 2015. № 4. С. 4–22. URL: http://history.org.ua/LiberUA/journal_2015_4/journal_2015_4.pdf
3. Бойко І. Й Застосування магдебурзького права у Галичині в складі Польського королівства (1349 – 1569 рр.). *Ученые записки Таврического национального университета В.И. Вернадского. Серия юридические науки*. 2001. Т. 21(60). № 2. С. 11–19. URL: http://sn-law.cfuv.ru/wp-content/uploads/2016/12/002_boyko.pdf
4. Гошко Т. З історії магдебурзького права у Львові. URL: <http://map.lviv.ua/statti/goshko.html>
5. Гошко Т. Магдебурзьке право Львова. *Незалежний культурологічний часопис*. 2003. 29. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n29texts/29-zmist.htm>
6. Доманова Г. Чернігівський магістрат: генеза, структура, функції (друга половина XVII – XVIII ст.) *Сіверянський літопис*. 2000. № 2. С. 34–42.
7. Заяць А. Магдебурзьке право в містах Правобережної України у XVI – першій половині XVII ст. *Збірник наукових праць: «Ефективність державного управління»*. 2009. Вип. 18/19. URL: <http://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/01/text18.pdf>
8. Заяць А. До питання про функціонування луцького вйтівства у XV – п. п. XVII ст., Автовиклад доповіді зробленої на засіданні 8 лютого 2016 року на засіданні історико-урбаністичного семінару. URL: <http://mics.org.ua/wp-content/uploads/2016/01/18.pdf>
9. Капраль М. М. Функціонування органів влади Львова у XIII – XVIII ст. (нарис історії інститутів магдебурзького права). *Український історичний журнал*. 2006. № 5. С. 111–130. URL: <http://history.org.ua/JournALL/journal/2006/5/7.pdf>
10. Кіселичник В. П. Міське право Львові: від магдебургій до статутного права. *Правова держава: Щорічник наукових праць*. 2010. Вип. 21. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/36819/04-Kiselychuk.pdf?sequence=1>
11. Кіселичник В. Про надання українським містам у XIV – XVII ст. магдебурзького права. *Право України*. 1996. № 9. С. 82–84.
12. Кобилецький М. М. Магдебурзьке право як джерело рецепції римського права в Україні. *Право України*. 2007. № 8. С. 121–125.
13. Кобилецький М. М. Поширення магдебурзького права на території Галичини в XIV–XVI ст. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. Вернадского*. 2007. № 20. С. 40–49. URL: http://elib.crimea.edu/djvu/2007/law/uch_20_2l.pdf
14. Кобилецький М. Функції та повноваження міських рад у містах України за магдебурзьким правом. *Вісник Львівського університету*. Серія юридичні науки. 2012. Вип. 55. С. 67 – 73. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/LVIV/visnyk_55.pdf
15. Котенко Т. Особливості поширення магдебурзького права у слов'янських народів. *Вісник Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка. Юридичні науки*. 2007. № 74–76. URL: http://papers.univ.kiev.ua/1/jurydychni_nauky/articles/kotenko-t-the-peculiarity-of-widespread-of-the-magdeburgs-law-in-slovanian-nat_17778.pdf

16. Магдебурзьке право на Волині. Бібліотека online. URL: <http://boOk.net/index.php?p=achapter&bid=17213&chapter=1>
17. Петровський М. Надання Ніжину Магдебурзького права у 1625 році. *Чернігів і Північне Лівобережжя: Огляди, розвідки, матеріали*. К, 1928. С. 301–314. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Zbirnyk_statei/Chernihiv_i_Pivnichne_Livoberezhzhia_Ohliady_rozvidky_materialy/
18. Рибачок І. Самоврядування міст південно-східної Волині в кінці XVI – першій половині XVII ст. *Острозький краєзнавчий збірник*. URL: <http://eprints.oa.edu.ua/2568/1/Iryna%20Rybachok.pdf>
19. Штанько О. Урядники Луцького магістрату XVI ст.: реконструкція персонального складу. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Серія : Історичні науки*. 2011. Вип. 4. URL: <file:///C:/Users/Serg/Downloads/54704-111204-1-SM.pdf>

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями з історії міського самоврядування, що базувалося на магдебурзькому праві;
- брати активну участь у навчальному процесі;
- вносити пропозиції щодо форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- виконувати завдання самостійної роботи (підготовка презентації, написання рефератів, есе, виконання тестових завдань)

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (https://drive.google.com/file/d/1TggRAFOOn49g08VcMd_XsZHGyYNpm5LPs/view)). У процесі навчання забороняються плагіат (написання рефератів), фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

Розподіл балів

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на практичному занятті	11	5	до 55
Самостійна робота: (реферат, есе, презентація)	1	10	до 10
Тестові завдання	2	10	до 10
Підсумковий контроль	1	25	до 25
Усього:			до 100